

Pelastetaan Raakku!

Kaikki keinot on otettu käyttöön selviytymisestään kamppailevien populaatioiden avuksi

Karismaattinen raakku toimii lippulaivana mm. Karjaanjoen vesistön alaosan, Mustionjoen, kalatiehankkeissa. Kuva Anu Suonpää, LUVVY ry.

Suomen vesistöissä esiintyy seitsemän suursimpukkalajia, joista ehkä tunnetuin ja karismaattisin on jokihelmisimpukka eli raakku (*Margaritifera margaritifera*). Raakku mielletään puhtaiden virtavesien lajiksi, ja sillä onkin poikkeuksellisen tiukat elinympäristövaatimukset. Raakku on siksi hyvä indikaattorilaji. Eri-ikäisten ja erityisesti nuorten raakkuyksilöiden esiintyminen kertoo vesistön erinomaisesta ekologisesta tilasta. Toisaalta vanhojen raakkuyksilöiden esiintyminen nuorten puuttuessa taas kertoo vesistön menneestä loistosta ja elinympäristössä tapahtuneista merkittävistä muutoksista.

Merkittävin raakkujen elinympäristön tilaan vaikuttanut tekijä on ollut vesivoimarakentaminen. Jokien patoaminen on heikentänyt raakkujen elinmahdollisuuksia paitsi suoraan hävittämällä raakkujen elinalueita, myös välillisesti hävittämällä

Mustionjoen jäljellä olevat raakut ovat heikkokuntoisia, mikä näkyy muun muassa niiden hitaana reagoitina ärsykeisiin. Kuva Juha-Pekka Vähä.

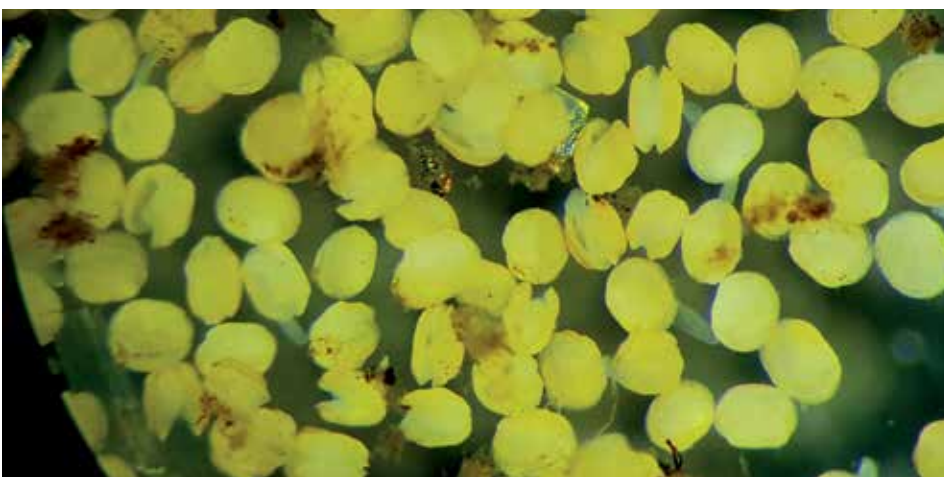
raakun lisääntymiselle välttämättömät lohien ja taimenen. Vesirakentamisen ja muiden vedenlaatuun vaikuttavien toimien kuten maa- ja metsätalouden kuivatushankkeiden vuoksi Etelä-Suomen jäljellä olevista raakkuesiintymistä useimmat on luokiteltu kuoleviksi – uusia raakkusukupolvia ei ole syntynyt vuosikymmeniin, ja jäljellä olevat yksilöt ovat vanhoja ja mahdollisesti myös huonokuntoisia.

Vanhoista yksilöistä koostuvan raakkupopulaation elinvoiman palauttaminen on kunnianhimoinen tavoite. Sen tavoittelemisen kuitenkin kannattaa, paitsi raakun itsensä vuoksi myös siksi, että raakku on sateenvarjolaji. Kun raakku suojellaan tai sen elinalueita kunnostetaan, siitä hyötyvät myös monet muut lajit, erityisesti lohikalat. Tunnettuna ja karismaattisena simpukkana se toimii myös lippulaivalajina - ainakin niissä

Etelä-Suomen vesistöissä, joissa sitä vielä tavataan. Viime vuosina näissä vesistöissä onkin otettu niin sanotusti kaikki keinot käyttöön raakun säilyttämiseksi ja elinmahdollisuuksien parantamiseksi. Vaelluskalakantoja pyritään palauttamaan elinalueita kunnostamalla ja vaellusesteitä poistamalla. Esimerkiksi Länsi-Uudella maalla Mustionjoella on rakenteilla kaksi kalatietä osoituksena alueen vahvasta tahtotilasta palauttaa lohikalat Karjaanjoen vesistöön. Viimeisiä Etelä-Suomen jokihelmisimpukoita on otettu myös laitoksentoukukseen Konnevedelle Jyväskylään. Kuntoutuksessa on onnistuttu ja uusi simpukkasukupolvi on saatu syntyään sekä Mustionjoelle, että Ähtävänjoelle. Puolet syntyneistä pikkuraakuista on viety jatkokasvatukseen Norjaan loppujen jäädessä Konnevedelle. Tavoitteena on uuden simpukkasukupolven kasvattaminen palautettavaksi takaisin kunnostetuille elinalueille niiden omassa vesistönsään.

Vuoden 2019 alussa aloitti työnsä myös ympäristöministeriön asettama työryhmä, jonka tehtävänä on laatia raakulle suojelustrategia ja toimenpideohjelma. Työn on määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä. Erityisesti eteläisen Suomen raakkujoilla työryhmän suojelustrategian linjapäätöksiä odotetaan mielenkiinnolla, sillä esimerkiksi kysymykset raakkujen palauttamisesta vanhoille esiintymisalueille tai niin sanottujen raakkureservaatien perustamisesta ovat eteläisen Suomen kulttuuriympäristössä selviytymisestään kamppailevien raakkujen osalta ratkaisevia.

*Juha-Pekka Vähä,
Länsi-Uudenmaan vesi
ja ympäristö ry*

Uuden raakkusukupolven virkeitä edustajia Konneveden tutkimuslaitoksella. Pikkuraakkuja on viety jatkokasvatukseen myös Norjaan, simpukoiden viljelyyn erikoistuneeseen laitokseen. Kuva Hanna Suonia, JYU.

Karjaanjoen vesistön alaosalla, Mustionjoessa, on neljä voimalaitospatoa, joista kahteen on rakenteilla kalatiet. Kalatien rakentamisen edistymistä voi seurata Raaseporin kaupungin sivuilta osoitteessa <https://www.raasepori.fi/kaupunki/webcam/kalatie/>

Kiviä ja soraa vivutaan yhteisvoimin virtavesiin tuottamaan lisääntymis- ja elinalueita lohikaloille. Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry ja WWF Suomi järjestivät vuonna 2017 Karkkilan Pitkälänkoskella talkooleirin osana valtakunnallista EU rahoitetta Freshabit LIFE IP -hanketta. Kuva Juha-Pekka Vähä LUVY.

Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry:n Markus Penttinen toimi rapellimestarina kun Karkkilan Majalankoskea kunnostettiin koneellisesti kesällä 2019. Kunnostus oli myös osa Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:n Freshabit LIFE IP -hanketta ja sitä olivat rahoittamassa myös SLL:n EKOenergia rahasto, muusirkko Samuli Spekti Huhtala, kalastusosakunta sekä Karkkilan kaupunki. Kuva Juha-Pekka Vähä LUVY.

Luonnonmukaista kalatietä kulttuurihistoriallisesti merkittävässä miljöössä kannattaa tulla ihaillemaan rauempaakin. Kuvasa N2000 -yhteistyöverkoston boreaalisen biogeografisen alueen jäseniä Ruotsista ja Suomesta tutustumassa Olkkalankosken kalatiehen Karjaanjoen vesistön Vihtijsessa. Kuva Juha-Pekka Vähä LUVY.

Raaku Pohjanmaalla

Ähtävänjoesta löydettiin jokihelmisimpukkaa noin 40 vuotta sitten eli kesäkuussa 1979. Pyhäjoelta löytyneiden raakkujen innoittamina kaksi miestä ja yksi poika päättivät etsiä lajia Hjulforsenista, ja hämmästyttävästi viidestä sukuletusta simpukasta kaksi osoittautui jokihelmisimpukoiksi, joista toisessa oli jopa helmi. Tämä kertoo käsittämättömästä tuurista, jota löytäjillä oli. Helmenhän on arvioitu syntyvän vain yhdessä 10 000:sta jokihelmisimpukasta. Lajin löytyminen esti suunnitellun tekoallashankkeen, mutta ei joen pautoamista. Ähtävänjoessa on Evijärven alapuolella nykyisin seitsemän patoa, selvää vaellusestettä taimenelle ja kaksi lisää löytyy vielä joen yläjuoksulta.

Vielä 1980-luvulla Ähtävänjoessa oli arvioiden mukaan 50 000 raakua, mutta nykyisin enää 500 yksilöä. Koska Etelä-Suomen jokien raakut ovat pääosin vanhoja yksilöitä, jotka eivät enää kykene lisääntymään, päädyttiin EU Life IP Freshabit-hankkeessa kasvattamaan jokihelmisimpukoita. Havainnot Ähtävänjoen raakkujen glockidioista luonnossa ovat kymmenen vuoden takaa. Siksi myös Ähtävänjoen raakkuja vietiin syksyllä 2016 Jyväskylän yliopiston Konneveden tutkimusasemalle kuntoutettaviksi. "Lemmenloman" virkistämät simpukat intoutuivat tuottamaan glockidioita syksyllä 2018. Niitä on tartutettu tutkimusasemalla lohien ja taimenen poikasiin, missä ne ovat kasvaneet ja kehittyneet talven yli. Heinäkuun alussa 2019 raakun poikaset alkoivat kypsyä eli irrota kalojen kiduksilta. Osa niistä kuljetetaan Norjaan jatkokasvatukseen ja osa kasvatetaan Konneveden tutkimusasemalla. Näin sekä Mustionjoen että Ähtävänjoen jo menetetyksi luullut jokihelmisimpukkapopulaatiot voidaan toivottavasti vielä pelastaa. Työtä on silti paljon Ähtävänjoen tilan parantamisessa raakuille ja taimenille kelpolliseksi ja erityisesti vaellusesteiden poistamisessa.

*Heli Jutila,
Pohjanmaan vesi ja ympäristö ry*